

den interessanteste, Rejse der er foretaget i Afrika i det nittende Aarhundrede. Men i geografisk Henseende har den tabt meget, navnlig af to Grunde. De Rivninger, der herskede i selve Karavanen, dennes Splittelse og det fjendtlige Forhold, der i Almindelighed herskede med de indfødte Stammer, gjorde et virkelig frugtbart Forskerarbejde umuligt. Dernæst mister Stanleys Beskrivelse af den første Rejse geografisk set sin Betydning, fordi den først og sidst er Reportage, Journalistik, i hvilken alt, hvad der ikke er enten umaadelig stort eller urimelig lidet, ikke regnes med. Og det er jo ret ejendommeligt, at medens man af Livingstones jævne Fortælling saa at sige genkender Landet, ja, endog Stierne, ad hvilke hans tunge Karavane møjsommeligt slæbte sig af Sted, saa genkender man næppe et eneste Sted af Landet efter Stanleys Beskrivelse.¹⁾

Hans Betydning som den, der aabnede Congo-bassinet for Evropæerne, bliver naturligvis ikke mindre, fordi hans Rejsebeskrivelser er overdrevne og ufuldstændige. Men det maa ikke glemmes, at hans Fortællinger om de utallige Farer, der uafledelig truer ham fra de Indfødtes Side, har haft en meget usund Indflydelse paa mange af de Evropæere, der senere rejste i Congo navnlig derved, at man havde begyndt med at betragte de Indfødte som Fjender.

* * *

Congobækkenet er ikke længere noget terra incognita. Der er meget faa Partier — og af forholdsvis ringe Udstrækning — som ikke har været gennemkrydset af Statens Ekspeditioner eller Kautshukselskabernes Agenter.

Den tidligere Congostat har ofret fantastiske Summer paa de geografiske Forarbejder, og naar Resultaterne hidtil har staaet i et slet Forhold til de bragte Ofre, saa er det navnlig af de Grunde, at Arbejderne var spredte, at der ikke har eksisteret en virkelig Centralisation af de geografiske Arbejder eller noget frugtbringende Samarbejde mellem de mange udsendte Ekspeditioner.

Uden at komme ind paa de politiske Forhold og de mange, til Tider ret hidsige Angreb, som den tidligere Congostat har været Genstand for, skal jeg dog paapege det uheldige i, at alle de Overdrivelser og Opspind, der hyppigst er taget for gode Varer, naar Talen har været om Congostaten, dens Administration, dens indre politiske Forhold, de Indfødtes og de Hvides Grusomheder, de altid overhængende Farer for hvide Mænds Liv, Klimaforhold, Revolter, Massakrer o. s. v. — Beskrivelser hvortil Motiverne ikke altid har været fuldtud tilbørlige — har givet Anledning til, at man i Stedet for at udvide Kendskabet til Landets geografiske og etnografiske Forhold, har tilsløret eller rent forvansket disse.

De vigtigste af danske foretagne Rejser og Forskninger i Asien.

Af Oberst **Emil Madsen.**

(Fortsættes).

Rettelser til foregaaende Stykke af Artiklen. Side 112, 1. Sp., 22 L. f. o. Familien Rotfeld tre Ibskaller læs: Familien Rotfeld tre Ibskaller og Familien Gøye tre Ibskaller paa en Skraabhjelke. Side 113, 2. Sp., Anm. 3, 2. L. f. o. 1888 læs: 1882. Side 116, 1. Sp., Anm. 6, 2. L. f. o. 1787 læs: 1737 og 5. L. f. o. 175 læs: 1751.

Ekspeditionen forberedtes med stor Omhu. Dels fik nogle af Deltagerne af Kongen Pengesummer til forud for Rejsen at studere arabisk m. m., og dels samlede Michaëlis ved Hjælp af forskellige Lærde samt det franske Academie des inscriptions et des belles lettres et større Antal af Spørgsmaal

om sproglige, natur- og lægevidenskabelige Æmner, samt om Sæder og Skikke, alt med Hensyn til Beretninger i Biblen, hvilke Spørgsmaal ønskedes besvarede af de rejsende paa Grundlag af deres Undersøgelser.¹⁾

¹⁾ Jeg taler selvfølgelig kun om den Del af Stanleys Passage, som jeg personlig har set.

¹⁾ Michaëlis, Fragen an einer Gesellschaft gelehrter Männer etc.. Frankfurt a. M. 1769 (ogsaa udgivet paa fransk og hollandsk). Michaëlis mente i øvrigt, at Rejsen skulde være udgaaet fra Trankebar.

I den Instruks, der udfærdigedes til de rejssende af Kongen d. 15. Decbr. 1760 befaledes det dem at blive to eller om fornødent tre Aar i det lykkelige Arabien. Hver af Ekspeditionens Medlemmer skulde føre en særskilt Dagbog og hyppig sende Afskrifter af den, samt Besvarelser af de af Michaëlis fremsatte Spørgsmaal til Overhofmarskalken Grev A. G. Moltke, derhos gøre Indkøb af især naturvidenskabelige, geografiske og historiske Haandskrifter¹⁾, indsamle Mineralier og Planter, anstille meteorologiske Iagttagelser, forfærdige et Kort over det lykkelige Arabien, bestemme de besøgte Steders Længde og Bredde, iagttage Befolkningens statistiske Forhold, studere Sprogene og deres Dialekter, samt aftegne forekommende Indskrifter.

Rejsen tiltraadtes om Bord i et Orlogsskib i København d. 7. Jan. 1761, men begyndte uheldigt, idet Skibet fire Gange maatte vende tilbage for Uvej, saa at det først endelig kom til at afgaa fra København den 10. Marts. Ekspeditionen forlod Skibet ved Tenedos i Juli og gik herfra med et tyrkisk Skib til Konstantinopel og derfra til Ægypten, hvor den paa Grund af Uroligheder maatte finde sig i et langt Ophold, under hvilket der blev foretaget en Udflugt til Sinai²⁾. De rejssende kunde først afgaa fra Suez i Okt. 1762 og naaede derpaa Loheia i Jemen (15° 42' n. B.) den 29. Decbr. Her berejste de saa Landet i otte Maaneder, besøgte Imanens Residens Sana, Mokka og andre interessante Byer. De rejste overalt i Jemen med ret betydelig Sikkerhed uden at forulempes. Under Opholdet i Jemen døde v. Haven og Forskål³⁾.

Fra Jemen sejlede de tiloversblevne d. 23. Aug. 1763 til Bombay. Om Bord paa Skibet døde Bauernfeind, og kort efter Ankomsten til Bombay døde Cramer, og Niebuhr var saaledes ene tilbage. Fra Bombay, i hvis Nærhed han undersøgte Ruinerne i Elephanta, rejste han d. 24. Marts 1764 til Surat, og det var da hans Plan at fortsætte Rejsen til Kina og derfra vende hjem med et dansk Skib:

¹⁾ Betydelige Samlinger af Haandskrifter, især arabiske og hebraiske, indkøbte ved v. Haven, findes i det kgl. Bibliotek.

²⁾ Om denne haves en paa tysk affattet Dagbog, ført af F. C. v. Haven fra 6. til 25. Sept. 1762 (Nye kgl. Samling Fol. Nr. 140).

³⁾ Af denne haves Forskål, Flora Ægyptiaco Arabica, Kbhvn. 1775.

men han blev syg og bestemte sig derfor til at gaa tilbage til Bombay og vende hjem derfra over Basra. De indsamlede Naturalier var da alt sendte til Trankebar, og bagefter sendte han sine tidligere Ledsageres Optegnelser m. m. og en Del af sine egne Papirer over London til København.

I Bombay blev han nødt til at opholde sig under hele Regntiden og kom først derfra d. 8. Decbr. 1764. Han kom først til Maskat i Januar og vilde da gerne have undersøgt Landskabet Oman; men han turde ikke anvende Tid derpaa. Den 4. Febr. kom han til Busjeir og gjorde herfra en Udflugt til Sjiras og Persepolis, af hvilken sidste han gav en omstændelig Beskrivelse med talrige Afbildninger. Paa denne Udflugt maatte han tilbagelægge Vejen ved Hjælp af Æsler, og den tog saa lang Tid, at han først kom tilbage til Busjeir den 28. Maj 1765. Herfra afsejlede han til Karedj, men maatte saa paa Grund af Krig mellem forskellige smaa Fyrster dør i Nærheden, forblive dør til 31. Juli. I Basra, som han derpaa naaede, maatte han ogsaa blive længe, saa at han først kunde fortsætte Rejsen d. 28. Novbr. Han sejlede derfra ad Evfrat til Hilla. Ruinerne af Babylon, som findes dør i Nærheden, vilde han gerne have undersøgt grundigere, end det kunde ske, da de omboende forjog ham derfra. Fra Hilla rejste han til Bagdad, og drog i Marts 1766 til Mussul, derpaa videre med en stor Karavane over Nisibin til Mardin. Undervejs besøgte han kortelig fra Mussul, hvad der var tilbage af Ninive, og rejste derpaa videre over Diarbekr til Haleb. Dør modtog han en kongelig Befaling at afgaa til Cypern og kopiere nogle, formentlig fönikiske Indskrifter ved Larnaka. Formentlig havde han ogsaa paa den Tid faaet Underretning om Frederik V's Død, og at Christian VII havde befalet ham at fortsætte og efter Hjemkomsten udgive sin Rejseberetning. Som Følge af den nævnte Befaling rejste han fra Haleb over Alexandrette til Antiochia og derfra til Cypern, men fandt kun dør nogle Stumper af Indskrifter, der senere viste sig at være gammel-armeniske. Paa Tilbagevejen over Ramlé besøgte han i August Jerusalem, af hvilken han gav en nøje, men kortfattet Beskrivelse. Derefter rejste han gennem Drusernes Land til Damaskus og derfra efter i Afstand at have set Baalbek tilbage til Sidon (Saida), hvorfra han paany vendte tilbage til Haleb, hvor han indtraf den 5. Septbr., og hvor han maatte blive til Be-

gyndelsen af Novbr. for at kunne slutte sig til en Karavane. Med denne naaede han Konia den 11. Decbr. efter undervejs at have været meget besværet af Vinterkulde og endog havde maattet ligge stille to Dage paa Grund af Snefald. Den 16. Februar 1767 kom han til Konstantinopel over Brussa, efter at have lidt en Del af Regn, Frost og Sne, og fra Konstantinopel kom han endelig gennem Bulgarien, Vallakiet, Polen og Tyskland velbeholden til København d. 20. Novbr. 1767. Det fortjener at fremdrages, at Niebuhr var særdeles vedholdende i at bestemme de af ham besøgte Steders Længde og Bredde, i hvilken Henseende han var den første, der anvendte den da nye, af Tobias Mayer fremsatte Maade at bestemme Stedernes Længde baade til Søs og til Lands ved Hjælp af Maanedistancer, hvilken Maade blev indført i den engelske Marine 1765¹⁾. Niebuhrs Arbejde angaaende Jemen har endnu betydeligt Værd, og hans Skrifter²⁾ indtager i det Hele taget en fremragende Plads i den geografiske Literatur.

Den næste, større Rejse fra Danmark i videnskabeligt Øjemed var den, som foretoges af Rasmus Rask, hvilken Rejse dog ikke havde geografiske, men kun sprogvidenskabelige Formaal. Efter at have godtgjort sine overordentlige Kundskaber i Sprog, fik Rask 1816 Understøttelser til at foretage en længere Rejse, hvis Maal foreløbig skulde være gennem Sverige og Finland at gaa til Sydrusland for at undersøge, hvilke Levninger der muligt dør kunde findes efter vore Forfædre eller i det mindste efter de senere Goter. Denne Rejse kom dog til at strække sig langt videre. Han kom i Oktober 1816 til Stockholm, hvor han forblev 1 $\frac{1}{4}$ Aar, studerende Sprog. Efter at have faaet Tilsagn om yderligere Understøttelse fra Kongen, rejste han i Februar 1818 til Åbo og derfra til Sct. Petersborg, hvor han ogsaa forblev i 1 $\frac{1}{4}$ Aar, særlig studerende russisk og orientalske Sprog. Derfra rejste han, efter atter at have faaet Tilsagn om yderligere Hjælp, i Juni 1819 over Moskov til Astrakan, hvor han forblev til Oktober, studerende persisk. Fra dette Sted rejste han over Mosdok (i Guvernementet Stavropol) til Tiflis, forblev her i fire Maaneder, derpaa med en Karavane til Tabris, som han naaede i Marts 1820, derpaa videre gen-

nem Teheran, Ispahan, Persepolis og Sjiras til Busejir og saa med et engelsk Skib til Bombay. Her satte han sig ind i Persernes næsten glemte, hellige Sprog Zend og Pélevi og erhvervede en sjælden Samling af Haandskrifter i disse to Sprog, hvortil den danske Regering havde anvist ham en særlig Sum, og som nu findes paa Universitetsbiblioteket i København. Han afrejste fra Bombay i Novbr. 1820, gik over Gvalior og Benares til Kalkutta, hvor han indtraf i Maj 1821, derfra til Madras, hvor han blev i nogle Maaneder, særlig studerende tamulisk og andre sydindiske Sprog, som han erkendte som grundforskellige fra Sanskrit, derpaa over Trankebar til Kolombo, hvor han indtraf i Novbr. 1821. Her studerede han Budisternes hellige Sprog Pali, singalesisk og det gamle Sprog Elu og erhvervede en Samling Haandskrifter i disse Sprog. Sygdom havde imidlertid angrebet ham stærkt, saa stærkt, at han under Opholdet i Indien idelig troede sig udsat for Forfølgelser og Forhaanelser, saa at han vel nærmest var lidende af et Slags Forfølgelsesvanvid, og han vilde derfor vende hjem med et engelsk Skib, der afsejlede den 30. Marts; men Skibet led Skibbrud paa Ceylons Kyst, og han mistede herved alle sine Penge. Han maatte tilbage til Kolombo og stod her temmelig hjælpeløs, til den danske Guvernør i Trankebar gav ham en Understøttelse paa 2000 Rupier af den kongelige Kasse. Imidlertid maatte han dog vente fire Maaneder i Kolombo paa passende Skibslejlighed, en Tid, han blandt andet med sædvanlig Ihærdighed benyttede til at lade trykke paa dansk en singalesisk Skriftlære, der indeholder hans System til at gengive de indiske Alfabeter med latinske Bogstaver. Fra Kolombo maatte han sejle tilbage til Kalkutta anløbende Trankebar, og efter at have modtaget en yderligere Understøttelse paa 2500 Rupier af det danske Regeringsraad i Frederiksnagor kunde han endelig i Decbr. 1822 afgaa med et dansk Skib, med hvilket han lykkelig kom tilbage til København d. 5. Maj 1823 efter 6 $\frac{1}{2}$ Aars Fraværelse. Som et Vederlag for den ham af de kongelige Kasser i Indien ydede Hjælp afgav han til det kgl. Bibliotek en Samling af 50 Haandskrifter paa singalesisk og Palisproget. Desværre afsatte denne store Rejse kun ringe Spor i hans følgende, omfangsrige Produktion, hovedsagelig blot i nogle faa, til Dels dog ret vigtige Afhandlinger. Som han selv udtalte det, havde han faaet Lede til alt de asiatiske. Dog fik det

¹⁾ Niebuhr I. c, III, Anhang, 20.

²⁾ Blandt hvilke, foruden hans Reisebeschreibung særlig maa nævnes hans Beschreibung von Arabien, Kbh. 1772.

kgl. Bibliotek efter hans Død 1832 en Del orientalske Haandskrifter¹⁾.

En smuk Plads blandt de af danske foretagne Rejser og Forskninger i Asien indtager Botanikeren N. Wallichs Ophold i Indien og hans videnskabelige Rejser til forskellige Egne i dette Land. Han blev 1806 ansat som Læge ved den danske Koloni i Bengalen, maatte under de paafølgende Fjendtligheder mellem Danmark og England gaa i engelsk Tjeneste og blev saa 1814 ansat som Botaniker ved den bekendte, store, botaniske Have i Kalkutta. 1817 blev han Overintendant ved denne og forestod som saadan Ledelsen af Haven i de følgende Aar. Mange botaniske Genstande sendtes efterhaanden af ham til evropæiske Museer, deriblandt ogsaa til den botaniske Have i København. Mere end nogen anden har han bidraget til Kundskab om Indiens Planteverden, og han har udgivet flere Værker om denne²⁾. Efter en Rejse til Evropa, paa hvilken han ogsaa besøgte København, blev det i 1832 overdraget ham at lede en Ekspedition til Englændernes nyerhvervede Provins Assam, navnlig for at undersøge Betingelserne for Tedyrkning. 1847 forlod han af Helbredshensyn Indien og levede derefter det øvrige af sit Liv i London, hvor han døde 1854. Han har skænket en stor Mængde engelsk-indiske Bøger og indiske Oldskrifter til Universitetsbiblioteket i København, foruden en omfattende Korrespondance til den botaniske Have i Kew, derhos en anden Samling af Breve til den botaniske Haves Bibliotek i København³⁾.

En stor, videnskabelig Rejse, der til Dels angik Asien, foretoges af daværende Orlogskaptajn, senere Viceadmiral, Steen Andersen Bille i 1845—47 med Korvetten Galathea under en Jordomsejling. Som Deltagere i Rejsen maa nævnes Næstkommanderende daværende Kaptajnløjtnant R. Aschlund⁴⁾,

¹⁾ En Del Breve fra Rask, skrevne i Finland, Rusland, Persien og Indien, omhandlende dels sprogvidenskabelige Æmner og dels de Besværligheder, han maatte underkaste sig paa Rejsen, findes i Nyerup, Magazin for Rejsciagttagelser I, II, III, Kbh. 1820—1823. Se ogsaa om Rask og Breve fra ham 1821—1823 (?). Dania, X, 1903, 155 og Rasks Dagbog, Nye kgl. Saml. Okt. 389 ek.

²⁾ Saaledes 1824—26 Tentamen florae Nepalensis illustratae og 1830—32 Hovedværket Plantae Asiaticae rariores.

³⁾ Biogr. Lex.

⁴⁾ Død 1863 som Kommandørkaptajn og Lodsinspektør ved Københavns Lodseri.

daværende Kaptajnløjtnant P. W. Flensborg¹⁾ Zoologen, Professor D. M. Behn fra Kiel, Zoologen J. T. Reinhardt, Botanikeren Kamphövener, som Geolog den senere paa Grønland saa virksomme H. J. Rink, der dog som syg maatte vende hjem fra Nikobarerne, og Entomologen Kjellerup. Som Maler medfulgte P. A. Plum og som Tegner for de naturkyndige Kopperstikker J. C. Thornam²⁾. 2. Læge W. S. A. v. Rosen skulde deltage i de videnskabelige Arbejder som Zoolog, og 3. Læge D. F. Didrichsen som Botaniker³⁾. Præsten A. S. Hansen⁴⁾ skulde bistaa ved Indsamlingen af etnografiske Sager. Flere af disse har givet videnskabelige Beretninger om Udbyttet af deres Rejse⁵⁾.

En Række særlige Instruktioner, der alle findes i Billes Rejseberetning⁶⁾ blev tildelt ham inden Afrejsen, der foregik d. 16. Juni 1845 fra Københavns Rhed. Efter at have anløbet Madeira, ankom Skibet til Trankebar d. 12. Oktbr., og Bille forestod her Overleveringen af Kolonien til det engelsk-ostlindiske Kompagni ifølge den med samme afsluttede Traktat af 22. Febr. 1845. Overleveringen gik for sig uden Vanskelighed. Dog forbeholdt den danske Regering sig Kirkerne og de til Missionerne hørende Bygninger. De blev senere overdragne Missionsselskabet i Dresden til Brug. Efter at have anløbet Pondichery og Madras ankom Skibet d. 5. Novbr. til Kalkutta, og under Opholdet her foregik tilsvarende Overleveringen af den danske Besiddelse Serampur og et Stykke Jord, der endnu ejedes i

¹⁾ Død 1860 som Kaptajn og Kommandant i Nyboder.

²⁾ Død 6. Febr. 1908. Behn døde ca. 1870. Reinhardt døde 1882. Kamphövener døde straks efter sin Hjemkomst 1846. Plum døde 1876. Kjellerup er død 1908 efter indtil for faa Aar siden at have været først Adjunkt og senere Overlærer i Sorø.

³⁾ Rosen døde som Læge i Vestindien 1866. Didrichsen døde 1887, efter at han i 1885 havde taget Afsked som Professor ved Københavns Universitet.

⁴⁾ Død 1889, efter en Tid at have været Kultusminister.

⁵⁾ Der haves saaledes en Række Rapporter, der er sammenarbejdede i den nedenfor nævnte Bog, derhos af Kamphövener en Rapport angaaende Nikobarernes fysiske [og klimatiske] Forhold, af Kjellerup en Beretning om de zoologiske Forhold paa hine Øer, af Didrichsen en Beretning om dem navnlig i fysisk, botanisk og sanitær Henseende (nævnte i Uddrag af de paa Nikobar Øerne i Foraaret 1846 anstillede Undersøgelser, Tillæget). Intet af disse Arbejder findes dog trykt. Endvidere haves Rink, Die Nikobarischen Inseln, eine geographische Skizze, mit specieller Berücksichtigung der Geognosie. Kbh. 1847.

⁶⁾ Steen Bille, Beretning om Corvetten Galatheas Reise omkring Jorden, I—III, Kbh. 1849—1851. Bille døde 1883.

Balasure, saa at derefter kun Nikobarøerne var tilbage af de tidligere danske Besiddelser. Den 24. Decbr. afgik Galathea fra Kalkutia, hvor Kamp-hövener paa Grund af sit slette Helbred havde forladt Ekspeditionen, til Nikobarøerne, der ifølge de tildelte Instruktioner skulde nøje undersøges med Hensyn til Kolonianlæg. Under Vejs besøgte den til Andamanøerne hørende ubeboede, vulkanske Ø Barren Island. Skibet opholdt sig derpaa fra 3. Jan. til 25. Febr. 1846 ved Nikobarerne, og der foretoges en særdeles grundig Undersøgelse af dem, hvorom Indberetninger, der findes i Billes Rejseberetning, sendtes til København. Den daværende Guvernør for de dansk-ostindiske Besiddelser, Etatsraad P. Hansen¹⁾ deltog i en Del af Undersøgelserne. Resultatet af disse tillige med, hvad der angaar de tidligere Ekspeditioner til Nikobarøerne, findes i det følgende af denne Afhandling.

Fra Nikobarerne sejlede Galathea til Pulo Penang, gennem Malakkastrædet til Singapore og efter et kortvarigt Ophold her gennem Rhio- og Bankastræderne til Batavia, hvor der gjordes et

Ophold fra 22. April til 12. Maj. Der foretoges en Udflugt i Distriktet Preanger. Det havde fra først været Bestemmelsen at anløbe Samarang paa Javas Nordkyst, men dette maatte opgives paa Grund af Tidens Knaphed. Der sejlede derfor ad den korteste Vej til Manila gennem Caspar (Gaspar)stræets v. Løb (Machlefieldstrædet) og mellem Anambas og Natunas Arkipelerne. Efter et kort Ophold i Manila sejlede Galathea d. 9. Juni til Kina, hvor Ekspeditionen besøgte Macao, Hongkong, Kanton, Amoy, Chusan og Shanghai. I Kanton maatte Galathea yde Hjælp med bevæbnet Mandskab paa Grund af de indfødtes Trusler mod Faktorierne. Det sejlede fra Shanghai d. 10. Aug. sejlede gennem v. Diemens Stræde mellem Kiusiu og Arkipellet mellem Øerne Tanega Sima og Jacumo Sima, nærmede sig Kysten udfør Jeddø i Japan, hvis Havne da endnu var afspærrede for europæiske Skibe²⁾, og fik vel Tilladelse til at anløbe et andet Sted, men opgav dette paa Grund af Japanneres uvenskabelige Holning og forlod saa Asien, sejlede til Sandwichøerne³⁾.

Mindre Meddelelser.

Etnografi, Arkæologi og Musiketnologi i Grønland 1909. De af Kommissionen til Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland udsendte to Videnskabsmænd, Dr. phil. H. P. Steensby og Assistent ved Nationalmuseet Th. Thomsen, ankom i første Halvdel af Juni til Egedesminde og fortsatte derfra direkte til Kolonien Christianshaab inde i Diskobugten, hvis indre Strækninger fra Sydostbugten til Torsukatak-Isfjorden og Vaigattet de indtil Midten af Juli berejste i Konebaad, snart sammen, snart hver for sig, eftersom deres forskellige Interesser tillod det.

Assistent Thomsen foretog Gravundersøgelser paa forskellige Lokalteter mellem Nuk (S. S. V. f. Christianshaab) i Syd og Kekertak i Nord. For Gravgodset, som de gamle hedske Eskimoer plejede at medgive deres Døde, var Gravene som Regel forlængst plyndrede, men en omhyggelig systematisk Udgravning gav alligevel i flere Tilfælde interessante Resultater. Det største og vigtigste Udbytte gav dog Udgravningen af gamle forladte Bopladser og deres Køkkenmøddinger, der tit kunde opnaa en meget betydelig Tykkelse. Forholdsvist

¹⁾ Død 1880 som Konferensraad, efter i 1848—1851 at have været Regeringskommissær og fungerende Guvernør paa de dansk-vestindiske Øer.

lang Tid viedes Gravningen paa Bopladsen Sermermiut ved Jakobhavns Isfjord, der allerede er kendt for at have leveret et stort arkæologisk Materiale; desværre viste det sig navnlig her, at Frosten var en slem Hindring for Gravning i større Dybder.

Dr. Steensby foretog Studier paa de allerfleste nu beboede Pladser fra Christianshaab til Sarkak paa Nugsuaks-Halv-

²⁾ Hollænderne fik 1611 Tilladelse til at nedsætte sig paa Øen Desima ved Nagasaki, men behandledes næsten som Fanger. Efter at Amerikanerne med en Eskadre var komne til Japan 1853, sluttedes ved fredelige Forhandlinger en Handelstraktat, og efterhaanden blev der indgaaet Traktater med de fleste europæiske Magter, hvorved en Del Havne aabnedes, saaledes med Danmark 12. Jan. 1867. Efter at Japan i 1870 var bleven stillet under én Regent, Mikadocn, blev der 1874 givet fremmede uhindret Adgang til alle Dele af Landet.

³⁾ En populær Fremstilling af Begivenhederne paa Galatheas Rejse er udkommen under Titlen Galatheas Reise omkring Jorden, Erindringer fra 1845—47. Kbh. 1852. — Thornam, Skizzer optagne paa Corvetten Galatheas Jordomsejling, 1852 (?) har ogsaa livlige Skildringer af forskellige af de Egne, der besøgte, og gode Billeder, udførte i Stentryk.